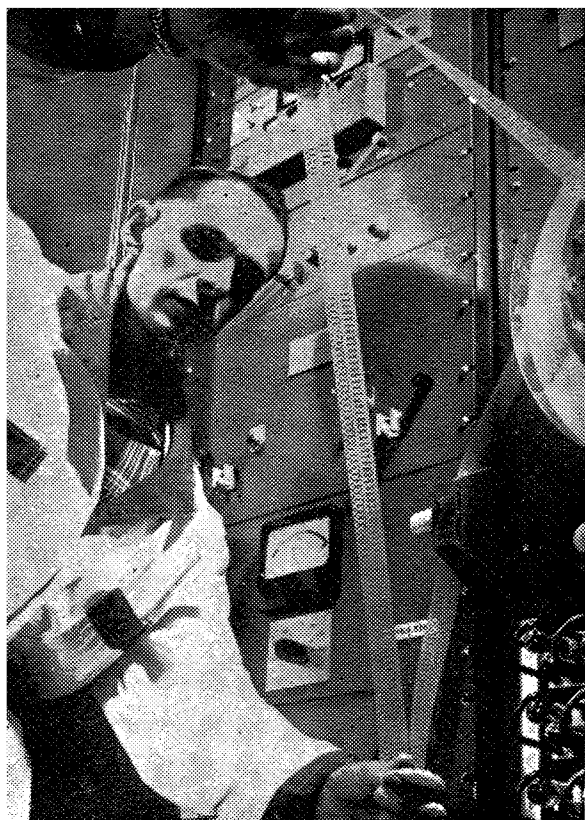

En dit is dan het nieuwste van het nieuwste: de plastieken metaalbewerker. Hij is te bewonderen in de Bendix-vliegtuigfabriek in New York. In vier uur maakt hij feilloos onderdelen van straalvliegtuigen, waaraan vroeger 400 man-uren werden gepend. De geschoolde man aan de draaibank is vervangen door het handige meisje, dat de technische gegevens van de ingenieur uittikt in een ponsband. Dat wonderding schuift automatisch door een natuurlijk ook automatische machine, die de ponsgaatjes omzet in elektrische stroomstootjes en deze weer dirigeren de eveneens automatische draaibank, die na vier uur zijn gepolijste werkstuk aflevert. Denk niet, dat wij bevreesd zijn, dat deze vinding zal voeren tot vergroting der werkloosheid. Dit heeft men beweerd van de stoommachine en van de steeds verder geperfectioneerde mechanismen, die onze fabrieken bevolken. De somberste voorspellingen daaromtrent zijn niet uitgekomen: er bleken zoveel bekwame handen nodig om de nieuwe machines te maken, dat het resultaat van al die vindingen was: verschuiving van arbeid van de ene bedrijfstak naar de andere.

Wat er nu gaat gebeuren overtreft alles: wij dreigen allemaal geautomatiseerd te worden. Goed, voor het ontwerpen, fabriceren en monteren van de plastieken metaalbewerker – en in een verdere toekomst: de plastieken bouwbeider, typograaf, bakker, ja misschien wel musicus, journalist en dichter – zijn goede vaklui nodig. Maar wie geeft ons de verzekering, dat niet ook voor het maken van die super-apparaten ponsbanden worden ontworpen en gemaakt? Ongetwijfeld zal het nu wel erg ingewikkelde leven veel simpeler worden: van fröbelschool tot en met universiteit zullen we worden ingewijd in het ontwerpen en fabriceren van steeds betere super-ponsbanden. Welke heerlijke visten roept de plastieken vakman op; het volkomen schone-handen-tijdperk is aangebroken. We zullen alle theorieën over arbeidsvreugde moeten offeren op het automatische vreugdevuur van de nieuwe tijd, dat natuurlijk zal branden met plastieken vlammen.

MENS

en Wereld

Bedenklijk voorspel

De verkiezingen werpen hun schaduw vooruit. Zo sprak onlangs prof. Romme, fractieleider van de K.V.P. in de Tweede Kamer, op een vergadering van zijn partij. Hij roerde bij die gelegenheid ook het geestelijk leven in Nederland aan. Wij zijn voor de verdraagzaamheid, riep hij uit. En hij lichtte deze uitspraak nader toe: een verdraagzaamheid, die zich dient uit te strekken binnen de kring van het christendom. Dat behoort immers zo te zijn voor een partij, die medeverantwoordelijkheid wenst te dragen voor de goede gang van zaken bij een christelijke natie als de Nederlandse. Aldus prof. Romme.

Wij aarzelen geen ogenblik deze opvatting van de verdraagzaamheid verderfelijk te noemen, zowel voor het Nederlandse volk als voor welk ander volk ook. Verderfelijk, omdat op die manier een van de grootste beginselen van waaruit waarachtig menselijke verhoudingen mogelijk werden, buiten werking wordt gesteld. Want verdraagzaamheid houdt op te bestaan, zodra men haar alleen geldig verklaart voor een groep. Waar dat gebeurt, wordt immers de mens niet meer tegemoet getreden en behandeld als een eigen persoon. Hij is niet langer de medemens, die op zijn wijze met ons de menselijkheid deelt. Nee, wie de verdraagzaamheid in de praktijk alleen laat gelden voor een groep, hij ziet in de ander slechts een deeltje van een groep. En dat is nu juist dat verderfelijke beginsel, waardoor godsdienstvervolgingen, rassenhaat en nationale verblinding in leven blijven.

Welk perspectief biedt ons de verdraagzaamheid van prof. Romme? Ieder, die voor zijn geestelijk leven een ander fundament heeft dan de belijdenis van het christelijk godsbestaan, zal slechts worden geduld. In principe alleen heeft hij het recht zulk een ander fundament te bezitten. Niet echter in de praktijk. Dáár dient hij zich koest te houden en te worden koest gehouden. De verdraagzaamheid van prof. Romme is niet in overeen-

stemming met de gelijkheid van alle burgers voor de wet. Geen wonder, dat juist prof. Romme zich voorstander heeft getoond van een grondwet, waarin alleen wie de christelijke God belijden, geroepen kunnen zijn om openbare ambten te bekleden.

Het is ook duidelijk wat deze opvatting van de verdraagzaamheid betekent voor de opvoeding, voor het sociale en het openbare leven. De openbare school zal christelijk dienen te zijn of zij zal niet zijn. De sociale rechten zullen slechts toekomen aan wie het christendom belijden. Alle openbare instellingen van ontwikkeling, ontspanning, van sociale en pedagogische zorg zullen het christelijke stempel dragen. Dat het prof. Romme en degenen die het in dit opzicht met hem eens zijn, ernst is blijkt uit enkele verschijnselen van de laatste tijd: de wetgeving inzake crematie, de wet op het kleuteronderwijs.

Intussen is een dergelijke zgn. verdraagzaamheid in strijd met het streven, zowel in Nederland merkbaar als overal elders in de wereld, tot een praktische samenwerking te komen, van gelijkwaardigen en gelijkberechtigden, ter bevordering van de vrede, de welvaart en de vrijheid. In Nederland zijn b.v. op het gebied van het onderwijs en van de politiek vruchtbare samenwerkingen ontstaan tussen mensen van zéér verschillende levensopvatting. Dergelijke samenwerkingen vallen toe te juichen, zolang zij het gevaar weten te vermijden om, ter wille van de lieve vrede en van de getalsterkte, gehoor te geven aan de drang de samenwerking één bepaald geestelijk stempel op te drukken. In dat geval is de kans niet denkbeeldig, dat de zgn. verdraagzaamheid van Romme in de praktijk eerst recht haar slag slaat, dankbaar voor de hulp van een streven, dat in beginsel haar vijandig is.

Verdraagzaam, maar alleen in eigen kring: deze opvatting die Romme voor-

(Zie verder pag. 2)

KRITISCH ALLERLEI

In zijn radiorede over het tien-jarig bestaan van „Humanitas” herinnerde dr. J. In 't Veld nog even aan de bestrijding, die „Humanitas” in het zuiden van ons land ondervindt. Hij merkte o.m. op:

„Gelukkig zijn de tekenen gunstig. Het begrip voor de grote waarde van maatschappelijk werk naar moderne opvatting heeft zich sneller verbreid dan wij hadden durven hopen. Het rijk gaat vóór in een ruimere subsidiëring van het maatschappelijk werk dan wij tot dusver gewend waren. Gemeenten volgen. Humanitas deelt daarin mede, behalve in een aantal gemeenten in het zuiden, waar men Humanitas in een uitzonderingspositie dringt. Het is een wat kinderachtig gedoe. Als men in het opkomen van Humanitas een bedreiging ziet voor de eigen positie, laat men het dan liever zoeken in een edele wedijver om elkaar in naastenliefde en toewijding en in doeltreffende werkmethoden te overtreffen. Wij schuwen deze competitie niet. Want nu eenmaal in buitenkerkelijke kringen het besef heeft wortel geschoten, dat wij verantwoordelijkheid dragen ook voor het lot van onze naaste, dat wij de hulp behoevende medemens niet in de kou mogen laten staan, dat wij de helpende hand hebben uit te steken naar hen, die de levensstrijd niet aan kunnen, nu zijn wij overtuigd, dat dit besef zal groeien, en steeds meer buitenkerkelijken ons in deze noodzakelijke arbeid zullen gaan steunen.”

Bedenklijk voorspel

(Slot hoofdartikel)

staat, en met hem vele katholieken en protestanten helaas, is strijdig met een humanistische traditie, diepgeworteld in het Nederlandse volk. Juist in deze dagen, waarin het Humanistisch Verbond zijn jubileum-actie voert en wij meer dan ooit met anderen over het humanisme in aanraking zijn, voelen wij hoe levend deze traditie is. Het blijkt waarlijk geen anti-kerkelijkheid en anti-papisme te zijn, als men ons wenst te steunen met geld of door aanvaarding van het lidmaatschap. Wat velen hiertoe beweegt, is de verontrusting over een geestelijk leven dat strijdig is met de moderne wereldontwikkeling naar meer geestelijke vrijheid en naar groter, echte verdraagzaamheid. Men voelt in zulke opvattingen als die van Romme, en in zulke verschijnselen als bv. de crematie- en kleuteronderwijs wetgeving, een verraad aan het Nederlandse geestesmerk, juist daar, waar het tevens méér dan Nederlands is. En men voelt: waakzaamheid en weerbaarheid zijn geboden!

B. C.

Ons trof in het „Algemeen Handelsblad” (14-10) het volgende bericht:

Bij Societas Studiosorum Reformatorum, afdeling Delft, heeft het Eerste Kamerlid Algra gesproken over „Christelijk politiek vraagstuk en roeping.” Hij onderwierp eerst het staatkundige leven in Nederland in de negentiende eeuw ten tijde van de Schoolstrijd aan een beschouwing en zei, dat het streven naar verneutralisering, dat moest leiden tot ontkerstening van het volk, ten dele slaagde. Velen hebben daardoor van de christelijke politiek een probleem gemaakt. In onze tijd zijn er diverse symptomen die er op wijzen dat men deze ontkerstening wil voltooien. Wij zien internationaal een steeds verdere vervaging van de christelijke tradities en in ons eigen land een voortgaande verzakelijking en — als nog groter gevaar — van overheidswege de neiging tot het compromis, het koördineren van „geloof en ongelooft”. De taak van de christelijke politieke partij is hier de volksoepening te beïnvloeden, de geestelijke vrijheid te handhaven en partij te kiezen tegen de staatsmacht die verzakelijking als normaal aanvaardt.

Aangenomen, dat dit krantenverslag de rede van de heer Algra juist heeft weergegeven, is er wel enige reden hier en daar een vraagteken te zetten. Dat de heer Algra de ontkerstening „verklaart” uit „het streven naar verneutralisering” lijkt ons wel erg simplistisch gezien. Wij menen, dat er wel heel andere en belangrijker factoren zijn aan te wijzen als de oorzaak van de ontkerstening. Verbazingwekkend is bepaald sprekers opmerking over de „neiging tot het compromis” bij de overheid. Hoe kan een overheid van een democratisch land anders doen dan een compromis zoeken, dat ook een minderheid enigszins recht doet wedervaren. Blijkbaar bevat het spreker geenszins, dat ook niet-gelovigen nog rechten hebben. Des te merkwaardiger is daarom zijn pleidooi voor de geestelijke vrijheid. „Geestelijke vrijheid alleen voor mij en mijn geestverwanten” bedoelt de heer Algra vermoedelijk. Dit is wel gebleken bij de crematie-debatten.

Evenmin als wij was ds Kater erg verheugd over de uitslag van de Saarlandse verkiezingen betreffende het Europees Statuut. In zijn wekelijks praatje voor de V.P.R.O.-mikrofoon merkte hij op, dat niet alleen de Duitsers en Saarlanders nog te veel op het nationale kompas varen. „Wij zijn nog altijd grenzenloos begrensd,” zei ds Kater. En hij verbond hieraan terecht nog deze kritiek:

„En als we dit niet zijn in de politiek, dan zijn we het in iets anders. Denkt u b.v. maar eens aan de tragedie van en rondom Anneke Beekman, het verdwenen Joodse meisje, dat nu al vanaf 1943 ondergedoken is, eerst dank zij het Duitse nationalisme, dat geen ander ras naast zich duldde en zeker niet het Joodse. En na de oorlog dank zij een kerkelijk nationalisme, de religieuze bekrompenheid van haar pleegmoeder en haar geestelijke adviseurs. Het is erg, dat in de twintigste eeuw een kind op een dergelijke wijze het slachtoffer kan worden van onze geboortelanden. Ook al zou deze pleegmoeder nu inderdaad gestraft worden en ook al zou eindelijk dat meisje dan toch nog ergens, vermoedelijk in een Belgisch klooster worden ontdekt, dan nog is er aan dit kind een onherstelbaar kwaad geschied. En dan plegen wij nog wel te spreken over een Christelijk Europa en over Christelijke kerken.”

Voor de eerste maal is onlangs in het Palembangse een eeuwenoude traditie gebroken, toen een vrouw, Hopijah genaamd, werd gekozen tot hoofd van het dorp Oelak Bedil. Zij versloeg bij de verkiezing haar mannelijke tegenkandidaat met 296 tegen 233 stemmen. Zo lezen wij in het „Nieuw Utrechts Dagblad”. In andere Indonesische gebieden, o.a. westelijk Midden-Celebes, waren vrouwen in bestuursambten niet geheel onbekend, maar in Zuid-Sumatra was dit nog niet voorgekomen. De uitslag wordt dan ook gezien als een symptoom van het doordringen van moderner opvattingen in streken waar de vrouw altijd een zeer ondergeschikte positie had.

„Reveille”, het orgaan van de protestants-geestelijke verzorging van leger en luchtmacht, orgaan ook voor de soldaten zelf, laat twee legerpredikanten het pro en contra stellen van „Sport op Zondag”. Pro: de luchtmachtpredikant ds A. C. J. v. d. Poel (Hervormd) en contra: ds B. A. Bos (Gereformeerd).

Ds v. d. Poel zegt ronduit „ja”.

Hij heeft de „Engelse Zondag” voor ogen, die niet in staat blijkt de vrije tijd van miljoenen behoorlijk te vullen. Hij heeft ook de „drank-Zondag” van vroeger voor ogen, nu veranderd in „Sport-Zondag”: duizenden kijkers en duizenden spelers. En hij meent dat de kerk nog steeds niet in staat is om de 20ste eeuwse mens te vertellen, wat werkelijke Zondagsheiliging is. Maar, dat de sport de drank verdrong, acht hij vanuit het Evangelie een grote winst, al waarschuwt ds v. d. Poel voor de sportvergoding. Met dit voorbehoud zegt hij: Sport op Zondag? Ja!

Ds v. d. Poel verkondigt o.i. hier een mening, die getuigt van begrip voor de realiteit. Jammer, dat een dergelijk geluid in orthodox-kerkelijke kringen nog maar betrekkelijk weinig bijval vindt.

De aartsbisschop van Canterbury, dr. Fisher, heeft een „arrogante” en „godslasterlijke” rol gespeeld in de romance tussen prinses Margaret en Peter Townsend. Aldus verklaart „The British Weekly”, het orgaan van de Baptisten, Metodisten, Wesleyanen en andere Protestanten die geen verbinding hebben met de staatskerk. „Haar beslissing was persoonlijk”, aldus het blad, „hoewel het onmogelijk is te geloven, dat zij vrij gebleven is van druk. Zij stond in de intieme familiekring onder de grootste emotionele en morele druk.” „Als haar familie gelooft, dat het patrimonium van de Windsors in gevaar zou worden gebracht door haar persoonlijke aangelegenheden, had zij er belang bij haar van standpunt te doen veranderen. Dat is zeer menselijk.” „Het is vleidend, maar onwaar, het eigenbelang van de koninklijke familie te verheerlijken met dikke woorden als offer, plicht en toewijding”, aldus het blad.

Wij vragen ons af wat deze protestanten denken over het verbazingwekkende feit, dat de aartsbisschop verklaard heeft, dat de kerk geen druk op prinses Margaret heeft uitgeoefend. Het is toch maar al te bekend, dat de kerk al maanden tegen het huwelijk ageerde.

NOVEMBERLAND

(derde strofe)

Dit is mijn land: onder pastellen luchten
liggen de akkers eindeloos en triest;
de wind neemt aanloop tot al wijder vluchten
en, spelend rond een eenzaam huis, verliest
hij telkens even aarzelend zich en bries
in een verlaten boom. De blaadren schuilen
en kantlen zich. Maar hij, al wilder, kiest
de zwaksten uit en jaagt over de vuile
akkers hun gele vlekken in de kuilen,
den rook van brandend loof verzameland.
Des nachts komt hij wild in een schoorsteen huilen
tot hij verveeld verder vlucht, stamelend.

KOOS SCHUUR

Uit: Herfst, Hoos en Hagel (De Bezige Bij).

Humanisering van de traditionele katolieke staatsleer

Voor het rooms-katolieke geloof zijn humanisten aanhangers van een dwaalleer. Toch kunnen katholieken tegenover humanisten een zeer verschillend standpunt innemen en dat doen zij ook. Die houding kenmerkt zich, voorzover zij tot uiting komt in woorden en daden van katholieke instanties, niet door opvallende liefderijkheid en brede menselijke verdraagzaamheid. Het tekort aan liefderijkheid – om het zware woord liefde niet te belasten – zou ons meer moeten verbazen dan het ons doet en ons feitelijk ook moeten verontrusten in bekommernis omtrent het tekort aan eerbied voor het grote christelijke gebod van liefde tot de naaste, die onmiddellijk volgt op en niet te scheiden is van de liefde tot God.

Dit gebod wordt in feite vaak doorkruist of weggeradeerd door vijandschap en onverdraagzaamheid tegenover de medemens die het katholieke geloof niet bezit, blijkbaar het onvermijdelijk gevolg van de waarheidspretentie van het christelijke geloof in de r.k.-uitleg, dat de waarheid in zijn kerk belichaamd weet en daardoor geen waarheid daarnaast duldt ofwel verdraagt. Zo vertoont het katholicisme, waar wij het ontmoeten in de kerkelijke politiek, in zijn talloze verenigingen en instituten, in de pers en ook in het maatschappelijke verkeer, waar niet-gelovigen te midden van gelovigen moeten leven, meer dan enig andere groep apartheidverschijnselen die het, ook of soms juist waar jovialiteit en tegemoetkomingheid

de anderen aangenaam moesten stemmen, toch verdacht maken.

Het verdonkeremanen van Anneke Beekman, waarbij wij het vermoeden niet van ons af kunnen zetten, dat het kind zó te voorschijn zou komen, als „de” klerus hier werkelijk achteraan zou zitten, het ontbonden verklaren van niet voor de kerk gesloten huwelijken, het uittreden uit de schoolradio, het mandement der bisschoppen enz.; wij proeven en ruiken er een afstoting, een afsluiting, een onverdraagzaamheid uit, die ondanks alle betuigingen van bezorgdheid voor de toevertrouwde, maar gevaar lopende zielen, van liefde voor de dolenden, toch maar kwalijk smaken en reiken.

Het is misschien daarom, dat wij zo verheugd zijn met andere katholieke uitingen, die niet alleen naar buiten toe van meer verdraagzaamheid, van openheid en menselijke verbondenheid getuigen, maar ook en vooral kritiek van binnen uit op traditionele roomse standpunten uitoefenen. Wij zouden eruit willen konkluderen dat niet alleen verscheidenheid van houding mogelijk is, maar dat wij hierin ook de mogelijkheid zouden mogen begroeten van het openbreken van de totaliteit en massaliteit van het katholicisme die zo benauwend op onze samenleving kan drukken. Of deze konklusie geoorloofd is, zal de tijd aantonen. De vraag blijft toch nog van kracht: tot hoever werkt deze kritiek door en waar zijn haar onverbidelijke grenzen?

Het is in elk geval een feit, dat geen instelling, hoe vast en diep in een heilig verklaard verleden haar wortels ook mogen zitten, onaangetast blijft voor de veranderingen in staat en samenleving, voor de zich wijzigende en ontwikkelende geestelijke structuur, welke met die veranderingen samenhangt en er invloed op uitoefent.

In het tijdschrift „Te Elfder Ure” komen de kritische stemmen in het katholieke kamp het duidelijkst en meest konsekvent tot uiting, en worden gangbare traditionele katholieke standpunten op de korrel genomen. Ditmaal willen wij aandacht vragen voor een vraagstuk welks kritische behandeling diep ingrijpt in de overgeleverde katholieke staatsopvattingen, daarmee ook in de verhouding mens en staat en kerk en staat.

In het genoemde tijdschrift (september 1955) heeft dr E. Brongersma een artikel gewijd aan een oratie van prof. mr dr J. J. Loeff ¹⁾ die in Tilburg dit jaar de wijsbegeerte van staat en gemeenschap aan de katholieke economische hogeschool is gaan doceren. Met deze oratie, stelt Brongersma kennelijk met voldoening vast, is weer een geduchte klap toegebracht aan de zelfverzekerdheid van wie zo vlot weten te schermen met „het” katholieke standpunt. Prof. Loeff gaat de traditionele opvattingen, die als de katholieke staatsleer worden aangediend, aan een kritisch onderzoek onderwerpen. De traditionele opvatting van de staat, die zich bij voorkeur op Thomas van Aquino beroept, is, dat de staat de gemeenschap is welke de behartiging van het algemene welzijn ten doel heeft. Hierin liggen volgens Loeff de beginselen opgesloten van een „extreem staatsabsolutisme”. Brongersma vraagt zich af of daarom niet de totalitaire ideologie in gebieden met sterk katholieke cultuurvorming in West-Europa het best wortel heeft kunnen schieten.

Donderdag 8 December 's avonds spreekt voor de A.V.R.O.:

Mevr. A. Groenman-Deinum

over: „Humanisme en Verantwoordelijkheid”.

Nu bestaat er een correctief in het z.g. natuurrecht, waaronder verstaan wordt het geheel van enkele algemene grondregels die onvoorwaardelijk voortvloeien uit de natuur van de mens als een door God geschapen, redelijk gemeenschapswezen. Maar prof. Loeff merkt op, dat de traditionele staatsleer hier weinig mee kan aanvangen, omdat zij de subjektieve rechten en daarmee de persoonlijke vrijheid van de burgers in feite en in principe toch overlevert aan dezelfde autoriteit (de staat), aan wie ambtshalve de zorg voor het algemene welzijn – dat boven het particuliere welzijn uitgaat – is toevertrouwd.

Prof. Loeff wil de verhouding van de mens tot de staat in een nieuw licht plaatsen en de eigen wetmatigheid ontdekken van de „levende menselijke werkelijkheid”. De mens verhoudt zich tot zijn omgeving volgens Loeff op drie niveaus: op dat van de politieke gemeenschap, van het maatschappelijke leven – op beide blijven de mensen middel en voorwerp voor elkaar – en op het niveau van een gemeenschap die moreel van aard is, waar de intermenselijke betrekkingen door liefde en vriendschap worden beheerst. Ook de rechtsgemeenschap behoort hier toe, volgens prof. Loeff „niets anders dan de realisatie van het ideaal der persongemeenschap op de beide lagere niveaus van de politieke en doelgemeenschappen”.

Deze opvatting verschilt met de traditionele staatsleer op verschillende punten. Zij ziet niet meer de staat als „de alle gemeenschappen omvattende en voltooiende gemeenschap”. De traditionele staatsleer beroept zich zoals wij zagen, weliswaar op het natuurrecht dat de burgers bescherming verleent voor de erkenning van hun natuurlijke rechten, maar dit natuurrecht wordt toch weer overwegend door de staat gehanteerd met een beroep op het algemene welzijn, dat hij heet te representeren. Het is nodig, zegt prof. Loeff, dat het natuurrecht zijn eigen belichaming heeft en wel in de rechtsgemeenschap, een instelling die veel ouder is dan de staat en die ook buiten de grenzen van het staatsverband tot een internationale rechtsgemeenschap kan uitgroeien.

Bij de traditionele staatsleer daarentegen – die geen rechtsgemeenschap boven zich erkent – neemt men zijn toevlucht tot de kerk, het instituut dat tot de bovennatuurlijke orde behoort en dan wordt ingeschakeld om de natuurlijke

(Vervolg zie pag. 4)

De aktie loopt!

De jubileum-aktie is in volle gang. Dagelijks wordt de stroom van aanmeldingsformulieren, die de post op het Centraal Bureau brengt, groter. Tot 14 november kon een groot aantal nieuwe leden worden ingeschreven. Een aantal gemeenschappen liet nog verstek gaan. Mogen wij de huisbezoekers verzoeken de ingevulde formulieren zo spoedig mogelijk bij het sekretariaat van hun gemeenschap in te leveren en willen de sekretarissen de formulieren direkt na ontvangst doorzenden naar het Centraal Bureau?

Ook met het vullen van „de ton” gaat het goed. De bodem is al ruimschoots bedekt. Voor sommige leden is het een bezwaar f 10.- bij te dragen. Niets belet hen hun zegels aan belangstellende niet-leden te verkopen. Op deze wijze kan men helpen de ton vol maken, zonder zelf al te diep in de portemonnaie te tasten.

Met ieders medewerking kan het geschenk van de leden dubbel en dwars de moeite waard worden!

HET JUBILEUM-KOMITEE

Hij gaat op huisbezoek...

Open brief terug aan Annie Schmidt

Geachte mevrouw Schmidt,

Nog altijd meen ik dat onderwijzers en onderwijzeressen tot de allerbelangrijkste mensen behoren die er zijn in een land. Onnoemelijk veel goeds kunnen zij doen als zij goed zijn, oneindig veel kunnen zij verknoeien als zij slecht zijn, d.w.z. als zij niet van kinderen houden. Bijna even onmisbaar zijn de schrijvers en -sters van goede kinderboeken. Dit zijn weldoeners in de beste zin. Zonder „De Idioot” van Dostojewsky zouden wij het nog wel kunnen stellen, zonder „Alice in Wonderland” beslist niet.

U hebt u geschaard bij dit kleine leger van weldoeners, door wat u zelf geschreven hebt en ook door wat u in „De Ark” verzamelde. Uw verdiensten zijn niet te meten, laat staan te belonen. Uw dank en loon ligt in de luisterende gezichtjes, in de gespannen aandacht van het jonge publiek.

Ik wilde dat u dit goed besefte.

Kon u maar eens, ongemerkt, bij ons binnen komen. „Lees je voor?” „Goed, eerst uitkleden en wassen”. En met roze gezichten, in licht afzakende piambroeken, met voeten die nog niet helemaal de vereiste kleur hebben, gaan Wim en Maarten op de bank zitten en ik wring me ertussen met „De Ark” op schoot. En dan beginnen tijdeloze minuten. De wereld van haast en geroezel wordt zo stil als een beestje in een stuiter. Er wordt voorgelezen en gekeken naar de platen, en er wordt uitgezocht wat er morgen zal komen en bij het onderstoppen komen de commentaren.

„Waarom eerst de vierde muis, pap, en dan de derde?”

Nou, u begrijpt het wel, geachte weldoenster. Veel dank voor uw „Ark”, uit naam van Wim en Maarten en Paul, die eigenlijk nog te jong is, en

alle Wimmen en Maartens die horen uit dit kostelijk boek. U moest het eens weten hoeveel plezier u tallozen gedaan hebt met deze bloemlezing.

Ja, ik ben zo gelukkig het boek te mogen houden omdat ik u deze brief schrijf, maar zo maar f 12.50 te betalen, wie kan dat? Het is niet duur maar toch veel geld. Piekert u nog eens over een goedkope uitgave? Voor alle Jannen en Pietsen wier ouders toch maar zo niet „Die Ark”... Enfin, u begrijpt mij wel hoop ik. Want dit boek is nodig als brood en alle kinderen moeten kunnen eten.

Met vriendelijke groeten,

Uw nederige voorlezer,

H. BONGER

„De Ark”. Van mensen, dieren en dingen.

N.V. Amsterdamsche Boeken Courantmij. 1955, prijs geb. f 12.50.

pen is de wereld te veroveren. Als zij zich nu maar tevreden konden stellen met het inzicht, dat het roomse geloof er een van vele is en dat voor dit geloof de enige passende organisatievorm is de gemeenschap van gelovigen die als organisatie geen enkel wereldlijk doel nastreeft, alleen steunt op het vertrouwen dat haar geestelijke macht als zuurdesem in de wereld ten goede zal werken... Maar ik vrees dat hier tussen hun intenties en de historisch gegroeide werkelijkheid een onoverkomelijke kloof ligt.

Wij kunnen in hun streven het zuiver christelijke ethos waarderen, maar het geheel waarin zij werken wordt nu eenmaal méér bijeengehouden door de angst te behouden wat dreigt te vergaan dan zij willen en kunnen erkennen. Zij willen humaniseren wat in wezen berust op een geloof in een boven- en buitenmenselijke waarheid die belichaamd is in een instituut, dat zijn bovennatuurlijke oorsprong handhaaft en daaruit steeds zijn aanspraken zal afleiden die hoe langer hoe meer zullen worden afgevoerd.

O. N.

¹⁾ „Verhouding staat en rechtsgemeenschap”, Leiden. Stenfert Kroese.

Vervolg: Humanisering katolieke staatsleer

rechten van de burgers te verdedigen, waardoor de kerk op zuiver wereldlijk terrein zich tegenover de staat ziet geplaatst. Wordt de kerk daarentegen tegenover de rechtsgemeenschap geplaatst, dan passen hier de middelen niet meer die op het doelmatigheidsniveau van de staat gebruikt worden, maar dan wordt zij gedwongen haar activiteit in meer geestelijke zin te ontplooiën en te beseffen, dat zij tegenover menselijke personen staat die alleen menswaardig kunnen handelen als zij in vrijheid kunnen kiezen.

De betekenis van deze opvatting is, dat zij niet uitsluitend katholiek is en dr Brongersma onderstreept dit met de volgende uitlating: „Het zou een onoverzienbare ramp zijn, indien wij ons gebonden moesten achten aan een geheel eigen, exclusief en specifiek katolieke staats- en maatschappijleer...” De arbeidsvelden van staat en maatschappij zijn in deze beschouwing beter afgegrensd volgens Brongersma dan in de vage formulering van de encycliek Quadragesimo Anno. Alhoewel nog praktische vragen te over blijven.

Verder maakt hij nog een opmerking over het bezwaar dat van katolieke zijde tegen het betoog van prof. Loeff vooral werd ingebracht, dat n.l. het instituut van de rechtsgemeenschap te vaag zou zijn. Dit brengt Brongersma ertoe enige scherpe opmerkingen te maken aan het adres van wie alle heil en kracht zoeken in organisatie, volgens hem een uiting van angst en ontgeestelijking. De rechtsgemeenschap, zegt hij, heeft nooit andere wapens gehad dan gedachten, woorden en symbolen, maar zij had het gelijk aan haar zijde en heeft de staats-almacht gebroken. Hij noemt het een onchristelijke houding, dit verwijlen in de sfeer van de angst die onvrij maakt en die in klimmende mate het gedrag van het katolieke volksdeel beheerst. „Er is angst voor het humanisme, angst voor het ateïsme, angst voor het kommunisme, angst voor al het „andere”, men stelt zijn vertrouwen in organisaties, in het inprenten van dogma's, in een alles exclusief maken door alles tot principe te bombarderen, in geboden en verboden”. „Hoe kan men

zich dan nog verbazen over de enorme geloofsafval en gemis aan werfkracht?”

Hij stelt tegenover een systeem van dogmatische definities en verbodsbepalingen als het ware christendom de blijde boodschap die in de eerste eeuwen de wereld stormenderhand veroverde.

Als wij zoiets lezen, dan kunnen wij de zuivere intenties van de schrijver van de oratie en zijn referent waarderen en hoog aanslaan. En dan behoeven wij niet de doodoener te poneren, dat dit alles theorie is en dat de praktijk er anders uitziet. Daarop zou te antwoorden zijn, dat dit voor alle theorie geldt, dat zij de praktijk vooruit gaat en principieel stelt wat later in meer of minder gebrekkige vorm gerealiseerd wordt. De theorie is niet veroordeeld, wanneer zij niet onmiddellijk praktijk wordt. Zij verheldert, trekt richtlijnen en wijst op onhoudbare opvattingen die zij verwerpt om plaats te maken voor juistere.

Iets anders is, of Loeff-Brongersma van hun kerk niet iets vergen wat deze niet kan opbrengen, zonder zichzelf op te geven — misschien niet zoals zij was in haar eerste tijd, maar zoals zij is geworden, een instituut welks leiders in de wereld een functie vervullen die zij niet zullen prijs geven of zij zullen er toe moeten worden gedwongen. Ik zie nu eenmaal de R.K. Kerk als te aards om zich te reformeren tot die vergeestelijking van haar activiteit als Brongersma wil. De tendensen van het heden wijzen bepaald niet in die richting.

Wat in Nederland en ook in andere landen een aantal verlichte katolieken inzien; dat fanatieke schoolstrijd, mandementen die andersdenkenden op hun achterste zolder jagen, roomse partijvorming, paedagogisch isolement, het gedreven worden door angst, het willen behouden wat reeds door eigen gelovigen als onchristelijk is veroordeeld, dat dit alles slechts leidt tot verval en afval, welnu, dat is in mijn ogen een beperkt inzicht, beperkt door hun eigen kerkelijke gezichtskring. Zij zien toch ook in Rome de bewaarster en behoedster van een eeuwige, onveranderlijke waarheid, die geroe-

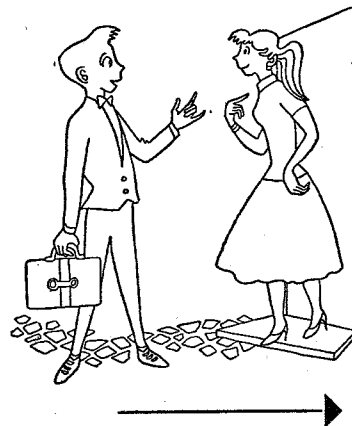
Een daad gevraagd!

In verband met de steeds stijgende kosten zien wij ons genoodzaakt met ingang van 1 januari 1956 de abonnementsprijs voor „Mens en Wereld” voor leden te verhogen met f 0.50 per jaar, zodat de prijs f 3.50 per jaar wordt. Voor niet-leden zal de abonnementsprijs per 1 januari 1956 verhoogd worden tot f 6.— per jaar.

Wij verzoeken al onze abonnees het abonnementsgeld voor 1956 over te willen maken op postgiro 304960 t.n.v. Humanistisch Verbond te Utrecht. Hierdoor bespaart men f 0.30 administratiekosten, want na 20 januari worden kwitanties aangeboden aan degenen, die dan nog niet betaald hebben. Door aan ons verzoek te voldoen, bespaart u ons bovendien een massa werk.

De abonnees behorend tot de Federatie Amsterdam, wordt verzocht hun abonnementsgeld over te maken op gemeentegiro M 1000, adm. „Mens en Wereld”. De gemeente-giro is aangesloten bij de postgiro no. 13.500.

DE ADMINISTRATIE VAN
MENS EN WERELD

Kongres Jeugd 1955

De aanwezigheid van mevr. N. Smitt-Avis, als vertegenwoordigster van de Koningin, en van de ministers Cals en Suurhoff bij de officiële opening van het kongres „Jeugd 1955” bewijst wel de grote belangstelling voor de problemen van de jeugd in deze tijd. Ook het aantal dergenen, die hun wens te kennen hadden gegeven het kongres bij te wonen, was veel groter dan de 600 beschikbare plaatsen.

Aanleiding tot dit kongres, dat Vrijdag 11 en Zaterdag 12 november in het Koninklijk Instituut voor de Tropen te Amsterdam is gehouden, was het tienjarige bestaan van de Nederlandse Jeugd Gemeenschap. In 1945 begonnen met acht, is zij thans het overkoepelende orgaan van 56 verenigingen en organisaties, met driekwart miljoen leden. Ter viering van het tweede lustrum werd besloten het Nederlandse volk een geschenk aan te bieden. En dat werd dan, na rijp beraad, dit kongres, dat bedoelde „een kritische situatie-schouw” te geven „over het leven van de jongeren van ons volk”. Daarbij werd overwogen, dat het „gevaarlijk zou kunnen zijn voor een volk om kennis te nemen

van alles, wat er op het technisch-ekonomische gebied in de laatste tien jaren in zijn midden is gepresteerd en waarvan wij zulk een sterke manifestatie in de E 55 hebben te zien gekregen, indien niet tegelijkertijd en daarnaast de ogen open zouden zijn voor dat andere gebied van ons leven, dat wij het geestelijk-kulturele gebied kunnen noemen.” Aldus ds N. O. Steenbeek, voorzitter van de N.J.G. en het kongres in zijn „ten geleide” tot het kongres-programma.

Het klinkt allemaal erg mooi en idealistisch, maar reeds bij de officiële opening – in een samenspraak die prof. dr W. Banning hield met vertegenwoordigers van C.J.F.V. en N.P.G. en vertegenwoordigers van de Ned. Geref. Jeugdraad, de Mod. Jeugd raad en de K.A.J. – bleek de jeugd zelf nogal skeptisch ten aanzien van de waarde, ja zelfs de noodzaak van dit kongres. „Dit kongres leeft niet in de jeugd, zij weet zelfs niet dat het gehouden wordt”, was hun bezwaar. Onmiddellijk gevolgd door het verwijt, dat dit „oude-herenkongres” het (noodzakelijk geachte) directe contact met

Lezingen voor de VARA

4 december: Ron de la Rie over „Geef me de tien”.

11 december: dr J. C. Brandt Corstius over „Tienden van de oogst”.

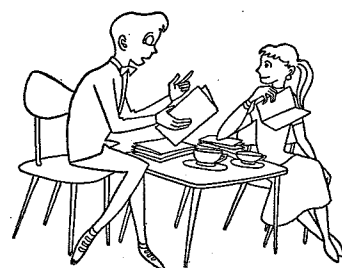
de jeugd miste en de jeugd de kans onthield, met eigen ervaringen naar voren te komen.

Aan het slot van het kongres bleek, dat deze verwijten niet kunnen worden afgedaan met een verwijzing naar „het cynisme dat de moderne jeugd kenmerkt”. Waarmee wij allerminst de waarde in twijfel willen trekken van de rede, waarmee prof. Banning het kongres inleidde, waarin hij o.a. wees op de grote waarde van het gezin voor de vorming van de jonge mens. „Wellicht is het de kernvraag van dit kongres, hoe wij aan gezinnen moeten komen, die de jeugd met positieve vreugde aan de maatschappij kunnen afstaan, omdat de jeugd tot vastheid en verantwoordelijkheid is gegroeid”, aldus prof. Banning, die voor maatschappij, staat, kerk en organisaties als het Humanistisch Verbond elk een eigen taak zag bij de sanering van het gezinsleven. Ook de inleiding tot de aan het onderwijs gewijde eerste kongresdag van pater dr N. Perquin, waarin deze tot de konklusie kwam, dat ons schoolsysteem („lijdende aan het bijgeloof der algemene ontwikkeling”) tekort schiet en een grondige vernieuwing behoeft, bezat voortreffelijke kwaliteiten. Evenals de inleiding tot de vormingsdag, waarin dr Ph. J. Idenburg o.a. de noodzaak besprak van de vorming van leiders.

Prof. dr M. J. Langeveld noemde in zijn slotbeschouwing Zaterdagavond als winstpunten van het kongres, dat het perspectieven op verre vragen heeft geopend. En vooral, dat de jongerensektie reeds had besloten, het tijdens het kongres begonnen gesprek voort te zetten.

Lichtpunten dus ongetwijfeld. Maar geen situatie-schouw van de jeugd van dit ogenblik. En ook zeker geen tegenhanger van de manifestatie van de technisch-ekonomische prestaties, waartoe ons volk in staat is. Hebben de organisatoren te hoog gemikt? Of deugde de keuze van een kongres als organisatievorm voor deze ontmoeting niet? In zijn slotwoord was ds Steenbeek, die bij de opening de mogelijkheid had geopperd dit kongres elke vijf jaar te herhalen, ten deze al veel aarzelder en uitte hij zelfs de veronderstelling, dat „een kongres misschien niet de goede vorm is.”

Wij hebben ons, bij de samenspraak van prof. Banning met die vijf jongelui bij de opening een ogenblik afgevraagd, of het niet mogelijk en nuttig zou zijn, een (dan natuurlijk grotere en rijker geschakeerde) groep jongeren twee dagen lang op het podium te zetten en de jongelui zelf eens onbewimpeld te laten vertellen, wat zij van hun opvoeders en leiders en van de opvoedingssystemen en -instituten verwachten? En voor het overige zien wij met belangstelling uit naar het beloofde Kongresboek, waarin ook de sektierapporten zullen worden opgenomen.

Deze week heeft het hoofdbestuur van het Humanistisch Verbond onderstaande brief verzonden aan de Eerste Kamer:

„Het hoofdbestuur van het Humanistisch Verbond vraagt bij deze eerbiedig uw aandacht voor een ernstig bezwaar tegen een der artikelen van het wetsontwerp-kleuteronderwijs, zoals dat thans door de Tweede Kamer der Staten-Generaal is vastgesteld. Hoezeer wij ons ook verheugen over de aanvaarding van dit wetsontwerp door de Tweede Kamer, toch heeft de behandeling aldaar een wijziging van het ontwerp ten gevolge gehad die ons ten eerste verontvondt. Wij verzoeken u dan ook dringend uw aandacht te willen schenken aan onze bezwaren tegen artikel 17 van het ontwerp, dat bij Memorie van Antwoord onder nummer 16bis aan het oorspronkelijke wetsvoorstel werd toegevoegd.

De daar geschapen mogelijkheid, dat een kleuterleidster aan een openbare kleuterschool, bezoldigd door de overheid, godsdienstige vorming zou geven aan de leerlingen van haar eigen klas, lijkt ons in zekere zin een novum. Gelet op artikel 26 van de Lager Onderwijswet lijkt het ons in strijd met de heersende gedachten omtrent het openbaar onderwijs, dat de godsdienstlessen door de eigen klasse-onderwijzer gegeven zouden worden. Het komt ons voor dat de bezwaren, die daartegen aan te voeren zijn, voor het kleuteronderwijs in versterkte mate moeten gelden.

De verhoudingen in een kleutergroep zijn immer gewoonlijk van dien aard, dat ouders die tegen godsdienstige vorming bezwaren koesteren, ontleend aan hun levensovertuiging, hun kinderen niet aan deze vorming kunnen onttrekken zonder gevoelsbanden te verbreken die kleuter en leidster en ook de kleuters van een groep onderling verbinden. Dientengevolge kunnen de ouders door de onderhavige bepaling in een ernstig conflict geraken; praktisch kan dit betekenen dat zij onder een zekere morele dwang geplaatst worden hun kinderen niet aan de godsdienstige vorming te onttrekken. Wij achten deze situatie strijdig met de primaire verantwoordelijkheid van de ouders

voor de opvoeding hunner kinderen, die niet gediend kan zijn met een uitgesproken strijdigheid tussen de levensovertuiging, waarmee de kleuter thuis en op school in aanraking komt.

Ontrokken de ouders hun kinderen niettemin toch aan de godsdienstige vorming, hetzij omdat zij deze vorming in het algemeen afwijzen of praematuur achten, hetzij omdat hun godsdienstige opvattingen een andere inhoud hebben dan die door de kleuterleidster worden aangehangen, dan zal daardoor een scheiding tussen de leerlingen geforceerd worden, die strijdig is met het karakter van de openbare school. Naar onze mening eisen dan ook de strekking van onze wetgeving, de gedachte waaruit het openbare onderwijs leeft, en de specifieke verhouding tussen leidster en kleuters, dat de leidsters niet belast worden met de godsdienstige vorming van de kleuters.

Het is daarom dat wij ons gerechtigd achten met klem uw aandacht te vragen voor onze ernstige bezwaren tegen de onderhavige wetsbepaling. Wij voelen ons te meer daartoe gedwongen, omdat er bij ons – en naar wij menen in brede kring – een toenemende ongerustheid bestaat omtrent zekere tendenties die behalve in de kleuterwetgeving b.v. ook in de wetgeving op de lijfverbranding tot uiting zijn gekomen. Wij hebben er oog voor dat de meerderheid van ons volk het christelijk geloof belijdt, en zijn bereid daarmee rekening te houden bij de beoordeling van ons staatsbestel. Wij vermogen echter niet in te zien, dat dit de aantasting van de niet-godsdienstige minderheid in haar eigen levenssfeer zou kunnen rechtvaardigen. Wij vertrouwen in dit opzicht bij uw college algemeen gehoor te zullen vinden in overeenstemming met de tradities van ons volk, waarin de eerbiediging van de minderheid in zaken van overtuiging en geweten steeds een grote rol gespeeld heeft.

Namens het hoofdbestuur van het Hum. Verbond,

J. P. van Praag, voorzitter.
B. J. Max, secretaris.

O, kom er eens kijken....!

Als variatie op het bekende Sinterklaasversje „O, kom er eens kijken wat ik in mijn schoentje vind!” zou ik hier willen zeggen: „O, kom er eens kijken naar nieuwe boeken voor het kind!” Want evenals vorige jaren zijn er, met de komende feestdagen in zicht, weer vele en goede kinderboeken verschenen. Ik heb een kleine greep hieruit gedaan; wilt u er meer van weten, er is een supplement verschenen op „De Kleine Vuurtoren” die weer een goede keus geeft uit wat er in het laatste jaar verschenen is.

A. Lamorise:

„Bim, het ezeltje; met tekst van J. Prévert. (Ploegsma, f 2.40).

In prachtige foto's wordt het verhaal verteld van het ezeltje Bim en zijn baasje Abdallah op een eiland aan de Noordkust van Afrika. De twee vrienden worden gescheiden wanneer Messoeed, het zoontje van de Kaid (heerser van het eiland), Bim als speelkameraadje wenst. Hiermee beginnen de avonturen eerst recht, want Abdallah tracht Bim terug te halen, die intussen weer door dieven gestolen is. Na een achtervolging waarin Messoeed en Abdallah als vrienden naast elkaar staan en waarbij de kinderen van het eiland meehelpten, komt alles gelukkig in orde. De foto's die gemaakt zijn naar een Franse kinderfilm, geven het verhaal wat fragmentarisch weer, zodat het boekje zich het best leent om het vertellend met kleuters te bekijken.

M. Hesper-Sint:

„Versjes van Overgrootje”. (Cantecleer f 2.90).

Een bundel bakerrijmpjes die er fleurig uitziet met gekleurde en zwart-witte illustraties van Hermien Yzerman. We treffen hier naast enkele bekende vooral ook vele minder bekende versjes aan. De keuze is uitstekend en het geheel is goed verzorgd. Kleuters zullen zeker genieten van de grappig-onzinnige rijmpjes. Warm aanbevolen.

Z. Hopp:

„Het toverkrijtje”, met tekeningen van M. Neset. (Van der Peet, f 3.50).

Als een heks een toverkrijtje verliest en dit in handen komt van een jongen, kunnen er vreemde dingen gebeuren; dat merkt Jon al heel gauw als hij met het krijtje een jongen op de schutting tekent die direct begint te leven. Samen met Sofus, het krijtjongetje, loopt hij door een getekende poort, waarna het ene avontuur op het andere volgt. Dit uit het Noors vertaalde boek is met veel humor geschreven. De schrijver heeft gespeeld met woorden, getallen en begrippen net zoals een kind er mee speelt als hij voor het eerst er mee in aanraking komt. Door de knappe vertaling komen ook de woordspelingen goed tot hun recht. Een boek dat kinderen van ongeveer negen jaar met gevoel voor dit soort humor zeker zullen appreciëren en dat zich uitstekend leent om voor te lezen. De koddige illustraties passen uitstekend bij de tekst.

J. Jackson:

„Juultjes geheim”. (Ploegsma, f 2.95).

Juultje, het voortvarende dochttertje van de tandarts Potter en zijn vrouw, brengt na een logeerpartij wel een heel vreemd dier mee naar huis, nl. een reuzen-twee-tenige-luiaard. Vaders afkeer van huisdieren kennend tracht ze op alle mogelijke en onmogelijke manieren het dier schuil te houden; dit brengt de nodige

verwikkelingen mee die het huis op stelten zetten. Als bovendien de luiaard midden in de nacht ontsnapt, raakt zelfs het parmantige Juultje van de wijs. Het loopt allemaal goed af en zelfs vader stemt er tenslotte in toe dat het dier mag blijven. Een origineel verhaal dat met humor verteld is en waarmee kinderen van ongeveer tien jaar zich uitstekend zullen amuseren.

L. Roggeveen:

„Appie Ammerlaan”. (Van Goor).

Een gezellig verhaal over een gewone jongen, spelend in een klein dorp. Appie beleeft, meest samen met zijn broertje Kees, allerlei dingen die iedere jongen in Nederland zou kunnen beleven. Juist omdat alles zo vertrouwd is, zullen jongens van pl.m. negen jaar dit boek graag lezen en zeker net zo trots zijn als de hoofdpersoon als die door zijn moedig gedrag niet langer Appie maar Albert Ammerlaan genoemd wordt.

C. Wilkeshuis:

„Vuur over Soemerij”. (Van Goor).

Dit verhaal, spelend in het rijke Oer van 4000 jaar geleden, brengt de lezers in aanraking met de toen reeds hoge trap van beschaving van de Soemerijers. Wij beleven dit door de avonturen van twee vrienden en hun ezeltje Ajalatoem. Op boeiende wijze wordt verteld over cultuur en godsdienst van dit mooie land en zijn nijvere bevolking dat echter ten onder gaat in een gruwelijke oorlog en pas weer tot leven zal komen wanneer archeologen in de twintigste eeuw de stad met schop en spade aan de vergetelheid onttrekken. Warm aanbevolen voor twaalf jaar en ouder.

C. Bruyn:

„Lasse Lanta; een verhaal uit Lapland voor de jeugd”. (Ploegsma, f 5.90).

Wanneer het voorjaar komt en de rendieren op zoek naar voedsel gaan, reizen de Berglappen mee op deze tocht die niet zonder gevaren is. Lasse, de hoofdpersoon, helpt waar hij kan zijn vader in diens verantwoordelijke taak als aanvoerder van de familie. Ook aan de moeilijkheden, veroorzaakt door een jaloerse oom, wordt mede door Lasse's moedige gedrag een eind gemaakt. Het boek is voortreffelijk geschreven en geeft naast het boeiende verhaal door mooie foto's en tekeningen een beeld van het zware, doch mooie leven vol avontuur der Berglappen. Aanbevolen voor twaalf jaar en ouder.

Homerus' „Odyssee”, bewerkt voor jong en oud door C. Bruyn. (Roelofs van Goor, f 6.90).

Een uitstekende bewerking voor volwassenen en rijpere jeugd van de avonturen van de beroemde held. De verhalen van mensen en goden worden in zulk een sobere stijl verteld, dat ook voor degenen die niet klassiek gevormd zijn dit een waardevol bezit zal zijn. Een goed verzorgde uitgave met knappe illustraties die goed bij de tekst passen.

P. M. DE HAAS

Ontvangen boeken

„Aan kinderen geen gebrek” – Heles Doss. Uitgave Van Loghum Slaterus;
„Anna Caspari of het heimwee” (tweede druk) – roman van Theun de Vries. Uitgave Van Loghum Slaterus, prijs f 5.50;
„Atoom-politiek” – admiraal Elis Biörklund. Uitgave Van Loghum Slaterus, prijs f 5.90;
„Bamboe doeri en orchideeën” – Indonesische volkspoëzie, vertaald en ingeleid door W. A. Braasem. Uitgave „De Beuk”, prijs f 0.60;
„De dagen zijn geteld” – roman van Max Dendermonde. Uitgave Asd. Boek- en Courantmij, prijs f 7.90;
„Dokter in Afrika” – Alberto Denti di Pirajno. Uitgave: Born;
„Geschenk van de zee” – Anna Morrow Lindbergh. Uitgave Van Loghum Slaterus, prijs f 4.90;
„Geslachtsleven op rijpere leeftijd” – dr S. A. Lewin en dr John Gilmore, bewerking dr A. Hijmans. Uitgave „Hollandia”, prijs f 3.90;
„Het gelukkig avontuur” – Jule Mannix. Uitgave Born, prijs f 8.90;
„Grondpatronen van psychische ontsparing” – dr C. J. Schuurman. Uitgave Van Loghum Slaterus.
„Iets van waarde” – roman van Robert Ruark. Uitgave „Nieuwe Wieken”, prijs f 13.90;
„In huwelijk en gezin” – W. F. Storm. Uitgave „Hollandia”, prijs f 8.90;
„Langs het blauwe glas bewegende” – gedichten van Lydia Dalmijn. Uitgave „De Beuk”, prijs f -60;
„De linkerhand” – roman van Alfred Kossmann. Uitgave Querido;
„Nog pas gisteren” – roman van Maria Dermout (4e druk). Uitgave Querido (Salamanca-der);
„Onbekend India” – Hans-Hasso von Veltheim-

Ostrau. Uitgave N. Kluwer, prijs f 17.50;
„Oriënt Express” – roman van A. den Doel-aard (15e druk). Uitgave Querido (Salamanca-der);
„Parijs in négligé” – roman van Alexandra Orme. Uitgave Hollandia, prijs f 8.90;
„Philip en de anderen” – roman van Cees Nooteboom. Uitgave Querido, prijs f 7.90;
„Plato's reserve tegenover het actieve staatsleven” – prof. dr D. Loenen. Uitgave „De Beuk”, prijs f -60;
„Singel 262, een-en-twintig jeugdindrukken” – Uitgave ABC-Querido;
„Spelen in het donker” – roman van Adr. v. d. Veen. Uitgave Querido;
„Spiegel van de Nederlandse poëzie door alle eeuwen” (1100-1900) – dr Victor E. van Vriesland (3e druk). Uitgave Meulenhoff, prijs f 18.50;
„Stiefmoeder der aarde” (negende druk) – roman van Theun de Vries. Uitgave Van Loghum Slaterus, prijs f 5.50;
„De symboliek van de geest” – C. G. Jung. Uitgave L. J. Veen, prijs f 19.90;
„De tienduizend dingen” – roman van Maria Dermout. Uitgave Querido, prijs f 7.90;
„Twaalf praatjes” – Alain. Uitgave L. J. C. Boucher, prijs f 2.50;
„Waarom speel je niet, Vincent?” – roman van Peter Jaspers. Uitgave Hollandia, prijs f 6.90;
„Wegen ter zelfverwerkelijking” – Robert Bos-sard. Uitgave N. Kluwer, prijs f 7.95;
„De wereld der ziel” – bloemlezing ter inleiding uit het werk van C. G. Jung. Uitgave Van Loghum Slaterus, prijs f 5.50;

Aan de meeste van deze boeken worden later besprekingen gewijd.

N.V. Levensverzekering-Maatschappij

AURORA (opgericht 1887)

Amsterdam - Herengracht 62 - Telefoon 47006-42878

Kapitaal-, Lijfrente-, Volksverzekeringen

en ... het veel gevraagde

Aurora Spaarcertificaat

(3% rente en een gegarandeerd spaarkapitaal ook na overlijden)

Vraagt vrijblijvend nadere inlichtingen

CREMATIE

Het lidmaatschap der Vereniging voor Facultatieve Lijkverbranding geeft recht op toepassing van lage crematie-tarieven. Gezinscontributie minimaal f 3.— p.j.

De Vereniging bemiddelt voor gezinsverzekering op speciale voorwaarden.

Alle gewenste inlichtingen:

Hoofdkantoor Riouwstr. 186, Tel. 554797, 's-Gravenhage

IPHIGENEIA IN ARGOS

het bekende blijspel in vier bedrijven van
Prof. Dr. LIBBE VAN DER WAL

zal binnenkort in druk verschijnen
Prijs f 3,50

Aangezien de oplaag slechts klein zal zijn, meenden wij de mogelijkheid tot intekenen te moeten openstellen. De prijs zal in dit geval slechts **f 2.90** bedragen

Bestellingen te richten aan

Centraal Bureau Humanistisch Verbond
Bleyenburgerstraat 1. Utrecht
Telefoon 10163 - Postgiro 304960

MENS EN WERELD

verschijnt om de veertien dagen

Hoofdredacteur: dr H. Bonger. Redactiesecretaris: J. van Straten, Goethelaan 73, Utrecht. Telefoon: 21563. Administratie en advertenties: Bleyenburgerstraat 1, Utrecht. Tel.: 10163. Postgiro 304.960, t.n.v. Humanistisch Verbond, Utrecht. Advertentietarieven op aanvraag. Kleine advertenties: f 1,— p. regel. Abonnementsprijs: voor leden van het Humanistisch Verbond f 3,— p. jaar, voor niet-leden f 5.—. Buitenland f 6.—. Losse nummers: f 0.20.

Beschaafde dame, 45 jaar,

jonge, aardige versch., zich eenz. voelend, wil huish. doen en gezelsch.dame zijn bij Heer alleen in den Haag of omgeving. Brieven onder No. Dec. 1 Bur. van dit blad.

Nabij HAARLEM aangeboden

ZIT-SLAAPKAMER met pension voor Heer, ± 60 jaar. Brieven onder No. Dec. 2 Bur. van dit blad.

Besch. dame, 50 jaar, met eigen woning, zoekt een gezellige
LEVENS PARTNER tot 55 jaar.

Brieven onder No. Dec. 3 Bur. van dit blad.

Belasting-consultatiebureau

„Fiscaal instituut”

o.l.v. B. en T. M. Hamstra

Kantoren:

Groningen, Taco Mesdagstraat 42
Telefoon 26194

Zwolle, Wilhelminastraat 12
Telefoon 6278

HUMANISTISCHE WEEKKALENDER 1956

Schild: reproductie van de beroemde ets van Rembrandt *De Bedelaars*

Teksten: deze werden weer gekozen door H. G. Cannegieter en G. Stuiveling

Prijs: f 2,25

Te bestellen bij de gemeenschappen of bij het Centraal Bureau Humanistisch Verbond, Bleyenburgerstraat 1, Utrecht
Postgirorekening 30 49 60

Dame, vlotte verschijning, 50 jaar, biedt zich aan als

HUISHOUDSTER

liefst bij Heer alleen.

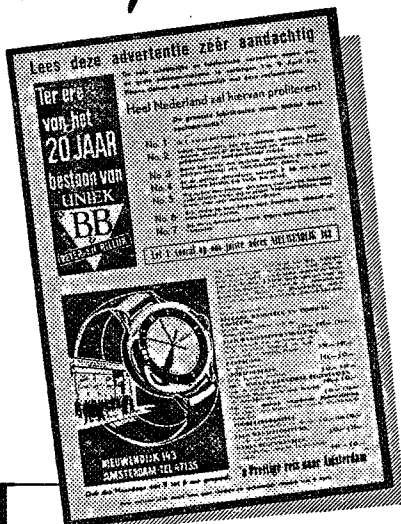
Brieven onder No. Dec. 4 Bur. van dit blad.

Eén avond huisbezoek per maand kan er deze winter wel af, al hebt U het nog zo druk. Zo werkt U mee aan het jubileumgeschenk aan het Humanistisch Verbond, dat in februari tien jaar bestaat.

„Ik word lid”

Kent U deze advertentie nog?

Natuurlijk; dat is de advertentie die gedurende ons Jubileumjaar overal in den lande in de bladen is verschenen. Duizenden Nederlanders hebben erop gereageerd. Duizenden kwamen van heinde en verre naar Amsterdam en duizenden gingen tevreden naar huis. Zelfs meer dan dat; er volgde een regen van dankbetuigingen. Alle vol lof over de prima service en de kwaliteit van onze artikelen. Tussen UNIEK en haar klanten ontstond een band, die niet meer te verbreken is . . .

Dit hebben wij ervan geleerd: UNIEK heeft inderdaad iets unieks gebracht waaraan onvoorziën een enorme behoefte blijkt te bestaan. Vanwaar dat wij - ook na het jubileum - opnieuw de uitnodiging laten horen: GRATIS UIT EN THUIS en vooral een geslaagde aankoop bij UNIEK! Daarvan getuigen de duizenden tevreden kopers(sters), door geheel Nederland, die U graag vertellen van de werkelijke unieke service, prijzen en . . . kwaliteit bij UNIEK.

Lees dit weer zeer aandachtig:

1 Of U wel of niet slaagt Uw reiskosten (retour) door geheel Nederland worden door ons betaald	2 In de prettige ochtenduren, zo bij uitstek geschikt om rustig te winkelen, ontvangt U bij wel of niet kopen een heerlijke kop koffie met gebak	3 Wij maken deze reclame niet alleen voor de vele duizenden vaste klanten, maar tevens voor onze nieuwe klanten, die onze zaak bezoeken.	4 Iedere koper(sters) van een kostuum, winterjas, mantel, kostuum, mantel of demi ontvangt een origineel Zwitsers Polshorloge met goud-double band cadeau.	5 Iedere koper(sters) van elk ander artikel ontvangt een zeer praktische en keurig uitgevoerde reiskoffer cadeau. Keuze uit diverse moderne kleuren.	6 Reis rustig naar Amsterdam en kom naar UNIEK met zijn enorme Herfst- en Wintercollectie! Niemand zal teleurgesteld worden.

Opnieuw hand in hand met fabrikant, ten voordele van heel Nederland!

RECLAME KAMGAREN- EN TROPICAL COSTUUMS, ook in donkerblauw en zwart **f 97.- f 77.- f 67.-**

MAATSYSTEEM COSTUUMS, ongeëvenaard van pasvorm, in de beste kwaliteiten Tropical en Kamgaren, ook in buikmaten met vest **f 125.- f 105.-**

WINTERJASSEN, alle modellen en kwaliteiten **f 95.- f 55.-**

PANTALONS, in alle tinten **f 27.- f 24.-**

SPORTCOLBERTS, in de bekende merken **f 45.- f 35.-**

100% WOLLEN GABARDINE REGENJASSEN, ook in gedekte tinten **f 85.- f 65.-**

POPELINE REGENJASSEN, in de bekendste wereldmerken, **f 55.- f 45.-**

Op onze opnieuw uitgebreide Damesafdeling (1e etage) een keurcollectie van de allernieuwste modellen.

NAJAARSMANTELS, exclusieve modellen en dessins **f 45.- t/m. f 95.-**

WINTERMANTELS, de nieuwste modellen **f 55.- t/m. f 105.-**

MANTEL COSTUUMS, gelijk aan maatwerk **f 85.- f 75.-**

DAMESREGENMANTELS, met volledige garantie. Leuke vlotte modellen **f 45.- f 35.-**

**NIEUWENDIJK 143
AMSTERDAM
TELEFOON 020-47135**
's Maandags tot 1 uur gesloten

Deze grote reclame-actie geldt tot 1 Januari 1956